

Økokritik

Hvad kan litteratur betyde for elever og studerendes opfattelse af natur, klima og miljø? Det er spørgsmålet, som vi tager op i Viden om Literacy nr. 37 med temaet økokritik. Den akademiske og pædagogisk orienterede økokritik handler om måder at læse og tolke litteratur og kunst på, måder at bruge sproget på og ikke mindst måder at opleve sig selv og hinanden på. Gennem æstetisk formede naturbilleder giver litteraturen stof til fortolkninger og videre drøftelser af, hvordan mennesker indgår i samspil med naturen og bliver i stand til at tage ansvar for den.

Når vi vender os mod biodiversitets- og klimakrise, handler det ikke kun om at sortere skrald og cykle i skole. Det handler også om at skifte perspektiv og opleve verden, det menneskeskabte og det ikke-menneskeskabte, på nye måder. Og så handler det om noget, der sker mellem mennesker, når vi vil skabe en bæredygtig verden med større tolerance og solidaritet. Netop her har litteraturen og danskfaget noget at tilbyde, fordi litteraturen formidler en mangfoldighed af stemmer og bringer klodens mere-end-menneskelige perspektiver i samspil med menneskets refleksioner og handlinger.

I dette temanummer af Viden om Literacy får du præsenteret måder at skabe økokritiske samtaler på og måder at samarbejde på om litteratur, og du bliver introduceret til en lang række værker, fra J.P. Jacobsen, Pontoppidan, Bønnelycke og Højholt over børnenes Louis Jensen, Linda Jones' ungdomsroman *De tar allt ifrån mig* og Cecilie Ekens *Natblomst* til den nyeste samtidspoesi i form af Nanna Storr-Hansens digtsamling *Bøgetid* – alt sammen med blik for forholdet mellem menneske og det ikke-menneskelige miljø. Vi skal også se, hvordan unge selv skriver økokritiske tekster, og hvilken rolle en stedbaseret og sanselig tilgang kan spille i økokritiske møder med litteratur og sprog for børn, unge og lærerstuderende.

I tidsskriftets indledende artikel introducerer Per Esben Svelstad til den litteraturteoretiske retning økokritik og forklarer, hvordan økokritik kan give redskaber til at arbejde med centrale bæredygtighedskompetencer i litteraturundervisningen. Herefter følger en række artikler med konkret inspiration til litteraturpædagogisk arbejde med børn og unge og refleksioner over økokritikkens plads i undervisningen.

En hel generation af børn er vokset op med Louis Jensens firkantede historier som en populær del af danskundervisningen. Anna Karlskov Skyggebjerg bidrager til temanummeret med en artikel, som kaster nyt lys over denne genre ved at kombinere de firkantede historier med økokritisk litteraturlæsning.

Line Sønderskov Rossel inviterer os ind i 7. klasse på Skæring Skole, hvor hun skaber handlekraft hos eleverne gennem en økokritisk litteraturundervisning, som skaber rum for eftertænksomhed og kreativitet ved hjælp af blandt andet filosofi og naturcollager.

Åsa Nilsson Skåve bidrager med en økokritisk læsning af Linda Jones' ungdomsroman *De tar allt ifrån mig* (2023) og diskuterer, hvordan teksten kan fremme en både æstetisk og etisk opmærksom læsning hos elever i udskolingen og på ungdomsuddannelser. Mens nogle er optagede af økokritiske spor i samtidslitteraturen, viser Louise Rosendal Bang i sit bidrag, hvordan gymnasieelever kan engageres i økokritiske læsninger af ældre litteratur, blandt andet gennem såkaldt 'jazzede litteratursamtaler'.

Nogle didaktiske eksperimenter fokuserer på læsning, andre på arbejde med sprog. Fire lektorer fra læreruddannelsen, Lars Arndal, Rikke Platz Cortsen, Caroline Qvarfot og Søren Riis, præsenterer i en samlet artikel fire økokritiske eksperimenter i læreruddannelsens danskfag, som de har udviklet sammen med deres studerende. Det handler blandt andet om kreativ skrivning og sprog om naturen – og et poetisk herbarium. Gudrun Risak er lærer i en 2. klasse, og hun bidrager med en artikel om en kontekstrig grammatikundervisning i form af et sprogværksted i en udeskoledidaktik, som kan adressere epokale nøgleproblematikker, der knytter sig til klima, biodiversitetskrise og miljø.

To af tidsskriftets artikler handler om unges egne litterære tekster om klima og natur. Leonardo Nolé introducerer forskningsprojektet Addressing Climate Anxiety Using Flash Fiction in the Classroom, som undersøger unges klimafiktion, og han introducerer idéen om den økologiske krise som en 'crisis of the imagination', som viser sig i de unges tekster i form af dystopiske billeder af fremtiden og nostalgiske billeder af fortiden. I interviewartiklen om projektet Ordforbindelse af Julie Dolleris Christensen møder vi en dansklærer, en elev og projektlederen, som fortæller om, hvad der kan ske, når 16 kunstnere og 600 unge går sammen om at skabe kunstværker i både tekst og billede om, hvad *klima* og *natur* betyder.

I et eksperimenterende essay reflekterer Rasmus Lund Nielsen over en vejrbaseret læringsmodel som et bud på, hvordan man kan tilrettelægge undervisningsrum for økokritiske dialoger med udgangspunkt i samtidspoesi.

Temanummeret byder også på to fagfællebedømte forskningsartikler. Nina Goga, Elin Stengrundet & Gro Ulland har undersøgt, hvilke tegn på økoliteracy der opstår, når man lader lærerstuderende samarbejde om udforskning af sammenhænge mellem 25 bøger og 25 objekter i en økokritisk ramme. Haakon Halberg præsenterer et case-studie af, hvordan arbejde med skønlitteratur og rovdyr kan gøre elever til økoborgere i et tværfagligt projekt på mellemtrinnet.

Vi håber, at Viden om Literacy nr. 37 vil inspirere til engagerende og udviklende møder mellem bøger, natur og mennesker – og til nye undersøgelser af, hvad litteratur kan betyde i mødet med natur og særligt i konfrontationen med den biodiversitets- og klimakrise, som vi som samfund står i, og som andre fagfelter kan og skal oplyse om på et naturvidenskabeligt grundlag. Litteraturen og sproget giver andre perspektiver, blandt andet ved at skabe en erkendelsesmæssig ramme for vores forståelser. Ved at forholde sig kritisk og diskuterende til ældre og nyere naturbilleder kan elever blive klædt på til at engagere sig og tage stilling på egen hånd.

God læselyst.

Katja Sørensen Vilien & Nina Berg Göttsche, redaktører af Viden om Literacy

Tak til underviserne Caroline Qvarfot og Sofie Winkler og deres danskstuderende på læreruddannelsen, som har illustreret tidsskriftet med poetiske herbarier. Læs mere om projektet i artiklen 'Vi mimede herbariet med danskfaget – Fire økokritiske eksperimenter i læreruddannelsens danskfag' på side 57.

Faglige arrangementer

Har du lyst til at vide mere om, hvad der rører sig på læseområdet og få inspiration til din undervisning? Så afholder Nationalt Videncenter for Læsning løbende konferencer, workshops, webinarer og temadage. Læs om den enkelte aktivitet nedenfor, og tilmeld dig ved at klikke på datoen.

8. maj 2025, Aarhus

Læsekultur: Fra toddler til teen

Få ny viden om læsekultur, inspiration til litteraturredidaktik og strategier for læselyst på tværs af skole og dagtilbud. Forskere og praktikere med fingeren på pulsen deltager med oplæg. Mød Nina Christensen, Anna Karlskov Skyggebjerg, Irene Salling Kristensen, Kristiane Hauer, Marianne Eskebæk Larsen, Henriette Romme Lund og Gitte Storgaard Funch.

2. september 2025, København

Skriv med skrivestrategier

Elevs strategier for skrivning hører til de allermost effektive greb i undervisningen. Konkret kan det gøres ved tydeligt at rammesætte og stilladsere faser i skrivningen. På dette seminar deler vi erfaringer med strategibaseret skriveundervisning på tværs af fag. Du får viden om de metoder og principper for skriveundervisning, som udvikles netop nu i Nationalt Videncenter for Læsnings to projekter *Skrivesucces for elever i stavevanskeligheder* og *Lolland skriver*. Seminaret henvender sig til vejledere og lærere på mellemtrinnet og udskolingen.

19. september 2025, Aarhus

Temadag om økokritik

På denne temadag får du inspiration til at arbejde med økokritik og litteraturpædagogik. Kom med, når vi dykker ned i et overflødhedshorn af børne- og ungdomsbøger, forskning og litteratursamtaler med økokritiske briller. Temadagen henvender sig til lærere, læsevejledere, læreruddannelsen, bibliotekarer og kulturformidlere og er den anden i en række af arrangementer i tilknytning til Nationalt Videncenter for Læsnings tidsskrift *Viden om Literacy*, der formidler nyeste forskning og inspirerende praksisser inden for læsning, skrivning og sproglig udvikling.

29. september 2025, København & 3. oktober, Aarhus

Ordblind i fremmedsprogsundervisningen

Temadagens fokus er bedre deltagelsesmuligheder for ordblinde elever, studerende og kursister i fremmedsprogsundervisning. Du vil få konkrete bud på, hvordan undervisning kan imødekomme personer med læse- og skriveudfordringer, så ordblindhed ikke bliver en barriere for at udvikle et funktionelt fremmedsprog i tale og skrift. Temadagen henvender sig til alle, der arbejder med børn, unge og voksne i skriftsprogsvanskeligheder, fx fremmedsproglærere, special- og ordblindelærere, vejledere og studerende.

Scan qr-koden og få et overblik over alle faglige arrangementer.